(KL)

M Ø T E

i den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite

mandag den 19. april 1982 kl. 9.30.

Møtet ble ledet av formannen, Kåre Kristiansen.

Fra den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite møtte: Jo Benkow, Gro Harlem Brundtland, Kjell Magne Fredheim, Einar Førde, Johan J. Jakobsen, Kåre Kristiansen, Harald U. Liêd, Hans Hammond Rossbach, Torstein Tynning, Liv Aasen, Per Hysing-Dahl, Odvar Nordli, Knut Frydenlund, Gunnar Berge, Alf Bjørnø, Kjell Magne Bondevik, Asbjørn Sjøthun, Reiulf Steen, Arnold Weiberg-Aurdal, Jakob Aano, Gunn Vigdis Olsen-Hagen (for Guttorm Hansen), Petter Thomassen (for Grethe Værnø), Gunvor Schnitler (for Thor Knudsen), Marit Løvvig (for Hermund Eian), Georg Apenes (for Jan P. Syse) og Hanna Kvanmo (for Stein Ørnhøi).

Av Regjeringens medlemmer var til stede: statsminister Kåre Willoch og utenriksminister Svenn Stray.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet: Fra Utenriksdepartementet: ekspedisjonssjef Per Ravne, ekspedisjonssjef Egil Amlie, personlig sekretær H. C. Erlandsen, byråsjef H. Hjelde og konsulent T. Frøysnes.

Videre var til stede komiteens faste sekretær, Jan Tore Holvik.

Dagsorden:

1. Redegjørelse ved utenriksministeren om situasjonen mellom Storbritannia og Argentina.

2. Eventuelt.

FORMANNEN: Jeg tør spørre om det er noen som har noe å bemerke til innkallelsen til dette møtet, eller om noen har ønske om å endre sakslisten. - Hvis ikke, anses innkallelsen og dagsordenen godkjent.

(KL)

Sak nr. 1.

Redegjørelse ved utenriksministeren om situasjonen mellom Storbritannia og Argentina.

FORMANNEN: Jeg gir ordet til utenriksministeren.

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: Jeg vil først bare få lov til å si at hvis det blir tid til det, vil jeg gjerne også orientere litt om den seneste utvikling i Tyrkia-saken.

FORMANNEN: Da tar vi det i tilfelle under Eventuelt.

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: Konflikten om Falklandsøyene og den argentinske besettelse kom overraskende på Storbritannias regjering, ja, en får vel innrømme at dette kom noe overraskende på verden som helhet. Det er ikke tvil om at det er en meget tragisk konflikt. Den foregår langt fra oss, men dersom ikke meglingsforsøkene skulle lykkes, vil den kunne få uoverskuelige konsekvenser - også for vår del av verden. Hvis det først blir åpen militær konfrontasjon, er det heller ikke så lett å vite hvordan man skal bringe disse forholdene under kontroll igjen. Vi får håpe at det vil lykkes for den amerikanske utenriksminister å få i stand en forhandlingsløsning. Jeg kan ikke si noe annet enn dette. Forholdet er nemlig at når det gjelder utviklingen av meglingen, innløper det ingen rapporter til oss. Vi vet derfor faktisk ikke mer enn det vi hører i radioen og leser i avisene. Dette kan vel ha et visst positivt aspekt ved seg. Når ingen av partene sier noe offentlig, tyder det formodentlig på at det ennå kan være håp om å finne frem til en løsning.

Tvisten om Falklandsøyene daterer seg langt tilbake, helt fra 1833, da en britisk ekspedisjon fjernet de argentinere som befant seg på øyene, og etablerte en permanent britisk koloni der. Argentina har aldri anerkjent dette skritt fra Storbritannias side. De regner seg som arvtagere til øyene efter den spanske kolonimakt, som hadde overtatt øyene efter Frankrike i 1767. På den annen side hører det med til denne folkerettslige, historiske betraktning at Storbritannia fremsatte krav om suverenitet over øyene så tidlig som i 1774.

I de senere år har det vært ført forhandlinger mellom Argentina og Storbritannia om øyenes fremtid. Siste

(KL) forhandlingsmøte fant sted så sent som i februar i år. Storbritannias politikk har gått ut på å dempe striden om suvereniteten ved å gå inn for å styrke de kommersielle og kulturelle bånd mellom øyene og Argentina. Argentina har på sin side krevd at Storbritannia må oppgi suvereniteten. Befolkningen på øyene, hvorav ca. 95 pst. er britiske borgere, har imidlertid motsatt seg dette, og det har Storbritannia funnet å måtte tillegge avgjørende vekt.

Den konkrete foranledning til den nåværende strid og den argentinske okkupasjon oppgis fra argentinsk side å være den nedlagte hvalfangststasjon på Syd-Georgia. Det kom en del argentinske arbeidere til Syd-Georgia for å demontere hvalfangststasjonen, og i den forbindelse oppstod det strid om hvorvidt de oppholdt seg der lovlig eller ikke. Storbritannia mente at de ikke gjorde det, og ville fjerne dem. Det var det som efter argentinske utsagn utløste konflikten. Det kan imidlertid være ting som tyder på at okkupasjonen var forberedt, og at striden om arbeiderne på Syd-Georgia var et påskudd.

Generalsekretæren i FN oppfordret den 1. april begge land om å avstå fra bruk eller trusler om bruk av makt for å løse konflikten. Men dagen efter denne appellen gikk allikevel Argentina til militær okkupasjon.

Den 3. april vedtok FNs sikkerhetsråd en resolusjon som krevde øyeblikkelig stans i fiendtlighetene og omgående tilbaketrekking av alle argentinske styrker fra øyene.

I tiden efter invasjonen har argentinerne sendt betydelige forsterkninger og militært utstyr til øyene, og det antas nå å være ca. 9 000 mann der. Som kjent har Storbritannia svart på dette med å sende en større flåtestyrke mot øyene og med å opprette en 200 mils krigssone rundt disse. Den britiske flåte kan være til stede utenfor øyene i løpet av relativt kort tid.

Når det gjelder den folkerettslige side av saken, nemlig spørsmålet om hvem av partene som har rett til øyene, er det vanskelig å trekke helt uomtvistelige slutninger. Meget taler for å anse den britiske okkupasjon av øyene i 1833 som en krenkelse av Argentinas rettigheter, som dels kan baseres på at de trådte inn i de tidligere spanske rettigheter ved avslutningen av den argentinske frigjøringskrig mot Spania i 1820, dels på at Argentina selv hadde etablert seg på øyene samme år.

Men uansett hva man måtte mene om lovligheten av den britiske okkupasjon i 1833, må man legge vekt på den lange tid øyene faktisk har vært under britisk herredømme, selv om argentinerne konstant har opprettholdt sitt krav på øyene. Det ville være urimelig om enhver gammel urett skulle kunne kreves gjort god igjen. Det er derfor antakelig et rimelig folkerettslig standpunkt at øyene må anses for å tilhøre Storbritannia.

(KL) Under enhver omstendighet har Argentina ved sin okkupasjon av øyene i dag gjort seg skyldig i brudd på FN-paktens artikkel 2, punkt 4, som forbyr maktbruk mot en annen stats territorium. Ved slike brudd har den stat som er utsatt for maktbruk, rett til selvforsvar. Det kan også legges til at Argentina heller ikke har efterkommet Sikkerhetsrådets resolusjon nr. 502 om tilbaketrekking, noe de har plikt til å gjøre.

I et vedtak av 10. april stiller de øvrige EF-land seg solidarisk med Storbritannia, bl.a. ved å gi støtte til Sikkerhetsrådets resolusjon om tilbaketrekking av de argentinske styrker fra øyene. EF-landene besluttet også iverksatt embargo på salg av våpen og militært utstyr og embargo på all import fra Argentina. Videre ble det reist spørsmål om stans i eksportgarantiene for eksport til Argentina. EF-landene rettet samtidig med at de foretok sin beslutning, en appell til Norge, Portugal, Spania, Canada, Australia og New Zealand om å følge opp vedtaket. Canada og Australia har allerede efterkommet dette, og det er ingen tvil om at også New Zealand kommer til å gjøre det.

Sverige har ikke mottatt noen slik henvendelse fra EF, og dersom slik henvendelse kommer, vil svenskene vise til sitt prinsipielle standpunkt, nemlig at de bare aksjonerer på grunnlag av bindende vedtak i Sikkerhetsrådet.

Japan, som heller ikke har fått noen henvendelse, har gitt uttrykk for at man ikke vil iverksette sanksjoner. På grunn av sin meglervirksomhet vil heller ikke USA kunne innføre noen importembargo - i hvert fall ikke foreløpig.

Den embargo som EF-landene ble enige om å gjennomføre, vil omfatte alle varer fra Argentina til EF med unntak av import 1) i henhold til importlisenser gitt før ikrafttredelsestidspunktet, 2) til oppfylling av kontrakter inngått før dette tidspunkt, og 3) som var på kjøl på dette tidspunkt. For å si det litt populært: Det gjelder altså varehandel med Argentina efter ikrafttredelsestidspunktet, som så vidt jeg husker var kl. 18 den 16. april.

Vedtaket er bindende for alle EF-land og gjelder foreløpig frem til 17. mai dette år. Det vil før utløpet av denne frist bli revurdert med sikte på eventuell forlengelse, modifikasjon eller opphevelse. Spørsmålet om stans i eksportgarantier er ennå ikke ferdigbehandlet. Men det spørsmålet har muligens ikke så stor interesse. Det er nemlig så vidt vi vet, sendt ut en kunngjøring i Buenos Aires om at de på sin side også vil stoppe all innførsel fra EF-landene. Det blir derfor foreløpig ikke så aktuelt med eksportgarantier.

Regjeringen har behandlet den henvendelse som er kommet fra EF, og har - naturligvis med forbehold om å

(KL) treffe den endelige beslutning efter at dette møtet er holdt og man har hørt komiteens råd - foreløpig besluttet å følge EFs linje med hensyn til importembargo. Det må for Norges vedkommende gjennomføres med en egen lov, idet vi ikke har noen generell lov som kan benyttes for å gjennomføre et slikt tiltak. Proposisjon om dette vil bli behandlet i første statsråd.

Begrunnelsen for at vi finner å ville efterkomme EF-landenes appell, er naturligvis i første rekke ønsket om gjennom solidarisk og aktiv medvirkning å kunne gi vårt bidrag til å løse en internasjonal konflikt med fredelige midler. Vi håper at embargoen vil legge press på Argentina til å efterkomme Sikkerhetsrådets resolusjon om tilbaketrekking av troppene fra øygruppen, samt gjøre det lettere for Storbritannia å søke en ikke-voldelig løsning.

Det vil imidlertid være galt å legge skjul på at vi må vente mottiltak fra Argentinas side, og at de kan bli ubehagelige.

Norges import fra Argentina var i 1981 på 97,5 mill. kr., og året før var den på 123,8 mill. kr. Størstedelen av importen gjelder frukt og grønnsaker. Det er imidlertid ikke avbrudd i importen som vil kunne skape de store vanskelighetene. Vanskelighetene vil kunne oppstå hvis mottiltak blir iverksatt - noe man må regne med.

Norge eksporterte i 1981 varer for 124,8 mill. kr., mot 92,5 mill. kr. i 1980. Eksporten domineres av jern og stål, fisk og fiskevarer, papir og papp.

Dessuten har vi ikke helt ubetydelige skipsfartsinteresser i Argentina. Norske rederier har i dag tre faste linjer på Argentina. Den Norske Syd-Amerika Linje har én linje, og Ivarans Rederi har to linjer. I tillegg har Peder Smedvig tre supplyskip engasjert i argentinsk farvann.

Den øvrige skipsfart er mer sporadisk. Grovt anslått har man ca. 100 norske skipsanløp årlig i argentinske havner. Et usikkert anslag over samlede fraktinntekter er på ca. 200-300 mill. kr. årlig.

Konsekvensene av argentinske mottiltak overfor skipsfarten vil høyst trolig bli ytterst alvorlige for Ivarans Rederi - det finner jeg riktig å si.

SAS har også interesser i Argentina. Men her vil formodentlig Norges holdning ikke være avgjørende. Det vil antakelig i alle fall bli reagert mot SAS på grunn av at Danmark er medlem i EF og dermed omfattes av EF-vedtaket.

(AGO) FORMANNEN: Jeg sier utenriksministeren takk for redegjørelsen og gir ordet fritt til spørsmål og kommentarer. Jeg minner om at utenriksministeren selv antydet at dersom det blir tid, vil han også gi en redegjørelse om den siste utvikling i Tyrkia. Jeg synes for min del at det er så vidt interessant at vi bør forsøke å innrette oss slik at det blir mulig å få også den redegjørelsen.

Ordet er fritt.

GRO HARLEM BRUNDTLAND: Utenriksministeren nevnte de nordiske land og at Sverige ikke er spurt. Når det gjelder det spørsmålet, forstod jeg utenriksministeren slik at Sverige har sagt at dersom de var blitt spurt, ville deres svar vært nei. Det rører ved - kan vi si - et av de problemene som foreligger i denne avveining, og som jeg bare vil ha nevnt. Det er at også vi langt på veg og i stor utstrekning som et hovedprinsipp har brukt det samme resonnement som Sverige. Akkurat det momentet er derfor noe vi i hvert fall bør tenke nøye igjennom. Vi vet at norsk holdning når det gjelder boikott og andre reaksjoner i forhold til bl.a. Sør-Afrika i samsvar med FN-pakten har bygget på resonnementet om sikkerhetsrådsvedtak. I denne saken er det fra norsk side ingen problemer med å slutte seg til det sikkerhetsrådsvedtaket som foreligger i saken, og som utenriksministeren har henvist til. Det har vel fra norsk side også vært gitt uttrykk for at man bør forsøke å løse dette, og det er en side ved det problemet som vi står bak, og dette må danne utgangspunktet. Vi har også den tidligere situasjon i forhold til Iran. Der ble det på tilsvarende vis fattet et vedtak hvor Norge gikk inn for økonomiske og andre sanksjoner. Da forelå heller ikke noe egentlig sikkerhetsrådsvedtak, for det var et veto fra Sovjetunionen. Denne gangen foreligger ikke engang det når det gjelder økonomiske sanksjoner, og dette er et moment som Argentina meget sterkt understreker i sin redegjørelse for sitt eget standpunkt. Nå står dette argumentet svakt, idet Argentina ikke følger det sikkerhetsrådsvedtaket som foreligger, nemlig om å trekke tilbake sine militære tropper og gå inn for en fredelig løsning, noe som selvfølgelig også må være norsk standpunkt. Dermed kan man si at motargumentene fra argentinsk side ikke er særlig tungtveiende. Jeg vil bare ha nevnt denne siden av saken, for jeg synes det egentlig er det eneste problemet vi nå står overfor i forhold til norsk etablert praksis og holdning i spørsmål som dette.

For øvrig er det vårt syn at i denne saken må det avgjørende momentet være at det foreligger militær maktbruk, og det er rimelig for oss å markere politisk - i tråd med det Regjeringen nå foreslår - vår reaksjon på dette sammen med de europeiske land. Jeg understreker imidlertid at det gjelder den aktuelle fase i denne konflikten, den aktuelle FN-behandling og den aktuelle militære situasjon. Det må

(AGO) selvsagt ikke kunne oppfattes som noen form for forhåndsstandpunkt når det gjelder øyenes fremtid og hvem som er å bebreide hvor mye for at konflikten i det hele tatt er oppstått. Det tror jeg det er viktig å understreke. Vi står overfor et militærregime på den ene side og krampetrekninger fra koloniveldet på den annen - nå bruker jeg enkle begreper for å illustrere hva vi snakker om. Denne saken er vanskelig i krysningspunktene. Det er flere folkerettslige prinsipper som i og for seg kan være vanskelige å tolke, og vi må holde vårt vurderingsgrunnlag helt fritt når det gjelder øyenes fremtid.

På dette grunnlag synes jeg det er rimelig å slutte opp om Regjeringens forslag og vurdering når det gjelder norsk reaksjonsmåte.

JOHAN J. JAKOBSEN: Når det gjelder Sverige, er vel forholdet det at Sverige har en egen beslutning som sier at landet kun vil gå inn i boikottiltak på grunnlag av anbefalinger fra FN. Norge derimot har ikke noen tilsvarende særbeslutninger på det punkt. Det betyr selvsagt også at vi står friere til å velge reaksjonsmåte av den type Regjeringen nå foreslår.

Utenriksministeren sa at den endelige beslutning vil bli tatt etter at dette møtet er holdt. Betyr det at uansett hva som måtte skje i det nærmeste døgnet, vil Regjeringen markere at den støtter opp om anbefalingen fra EF? Jeg går ut fra at hvis striden skulle bli bilagt og man finner en forhandlingsløsning innen relativt kort tid, ville det være en fordel om en kunne ha sluppet å ta denne beslutningen. Men skal utenriksministeren oppfattes slik at uansett hva som måtte skje i det nærmeste døgnet, vil Regjeringen fatte en prinsippbeslutning i den aller nærmeste fremtid?

FORMANNEN: Jeg har for min del kommet til samme konklusjon som Harlem Brundtland gav uttrykk for, og vel ut fra noenlunde samme premisser. Jeg har lyst til å understreke dette at man må presentere dette på en slik måte at det ikke får karakter av at vi har tatt stilling til den bakenforliggende konflikt om hvem som har eiendomsretten, og hvem som skal ha jurisdiksjon over disse øyene i fremtiden. Det synes jeg utenriksministeren hittil har håndtert riktig, og jeg håper vi følger den linjen i fremtiden.

Jeg har også merket meg at Argentina i sin argumentasjon har lagt svært stor vekt på å forsøke å få en solidarisering fra utviklingslandene rent generelt. Jeg ber om at man er oppmerksom på det og gjør det klart at man ved dette ikke stiller oss i noe som helst slags motsetnings-

(AGO) forhold til den gruppe land som Argentina øyensynlig frir til.

Jeg synes også USAs stilling her kan gjøre det noe vanskelig for oss på den europeiske side. Det er helt klart at USA må ta hensyn til hva en del andre amerikanske stater mener, og man må også ta hensyn til det når det gjelder den måten dette presenteres på videre.

Jeg har videre et spørsmål i forbindelse med det som de to foregående talere var inne på, nemlig at det er en forskjell på utgangspunktet for vår reaksjon nå og den situasjon man hadde i tilfellet med Iran. I det siste tilfellet hadde spørsmålet om boikott i hvert fall vært forelagt Sikkerhetsrådet, og selv om det ikke ble fattet noen avgjørelse der, var det vel klart at flertallet i Sikkerhetsrådet stod bak det reaksjonsmønster som vi fulgte. Jeg vil bare spørre om det har vært vurdert om det kunne være riktig - til tross for at man må regne med at Sovjet nedlegger veto - å forsøke å få en bredere oppslutning ved å bringe spørsmålet om disse handelspolitiske restriksjoner inn for Sikkerhetsrådet og dermed skaffe seg det samme utgangspunkt som man hadde i Iran-konflikten.

Endelig til slutt: Dagbladet har i dag en overskrift om at vi kan komme til å bli trukket mer direkte inn i konflikten. Har Utenriksdepartementet fått noen henvendelse i den retning, eller er dette rett og slett tipping?

HANS HAMMOND ROSSBACH: Når det gjelder de folkerettslige sider ved saken, ser jeg ingen grunn til å komme inn på dem. Denne saken må vurderes uavhengig av det resultatet en kommer fram til når det gjelder den folkerettslige stilling.

Når det gjelder handelsrestriksjoner, importembargo og økonomiske tiltak, har jeg en pragmatisk holdning til dette i den forstand at en må vurdere hvilke positive praktiske konsekvenser det vil ha i hvert enkelt tilfelle. I denne situasjon ser jeg det slik at det ville være en fordel om Norge sluttet seg til de tiltak som EF går inn for. Jeg tror det kan bidra til det vi alle ønsker, nemlig å få til en forhandlingsløsning. Jeg hadde helst sett at det norske vedtaket om sanksjoner hadde skjedd på et litt tidligere tidspunkt, mens den engelske flåte er på veg og forhandlinger fremdeles pågår. Virkningen etter at en forhandlingslinje eventuelt er brutt, vil utvilsomt bli mindre. Jeg vil be om at en handler forholdsvis raskt, slik at en kan oppnå den positive virkning som en her tar sikte på.

(IL) HANNA KVANMO: Jeg er slett ikke sikker på at det er riktig at Norge nå deltar i ökonomiske sanksjoner eller boikott mot noen av partene som er innblandet i denne affæren, nettopp fordi de folkerettslige sider ikke er avklart. Hvis vi nå slutter oss til boikott, tar vi side i saken, det går ikke an å få forklart noe annet. Argentina trengte denne invasjon for å avlede det argentinske folks opprör mot 150 pst. inflasjon og politisk undertrykkelse av verste söramerikanske merke. Det er ikke det at vi ikke ser omtrent de samme vanskeligheter som dere andre ser, men det vi först og fremst mener Regjeringen skal gjöre, er at den går ut og tar åpent avstand fra ethvert maktmisbruk, for det er riktig som utenriksministeren sa, at dette er en konflikt som ingen overskuer konsekvensen av. Vi kan risikere at det blir en större konflikt som setter hele verdensfreden i fare. Derfor burde Regjeringen nå arbeide for at man fikk forhandlinger i FN-regi og kanskje en internasjonal domstol til å avgjöre suverenitetsspörsmålet og kravene. Jeg vil derfor ikke nå binde meg til at vi kommer til å stötte det lovforslag som blir lagt fram.

JO BENKOW: Det må vel være tålig klart at man ikke med dette vurderer den folkerettslige side, men vurderer et brudd på Artikkel 2, punkt 4, i FN-pakten, hvilket vi alle må være enige om er begått. Det er en reaksjon på dette brudd, og jeg går ut fra at man i premissene gjör dette helt klart. Det må vel være rimelig, synes jeg, å forvente av oss at en form for reaksjon på dette brudd på Artikkel 2 kommer til uttrykk, og så kan man selvfölgelig diskutere tidspunktet, om man burde gjort det för, nå eller på et litt senere tidspunkt. Jeg synes man har valgt et forstandig tempo. Jeg kan ikke forstå annet enn at dette må være den eneste rimelige reaksjon fra norsk side, men jeg er overbevist om at alle sammen her vil passe seg vel for å trekke folkerettslige slutninger utover det som dreier seg om FN-pakten. Det må være vårt utgangspunkt, og det tror jeg må kunne være alminnelig akseptert.

Ellers har jeg inntrykk av at den alminnelige folkemening, dersom den teller, og det bör den, kanskje er den at en mener geografien er på Argentinas side, men alt annet er i öyeblikket i hvert fall på engelsk side, ikke minst med utgangspunkt i regimets art.

FORMANNEN: Da har jeg ikke flere på min talerliste. Jeg vet ikke om utenriksministeren vil kommentere det som er kommet fram?

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: Jeg vil kommentere litt av det som er sagt. I bedömmelsen av bakgrunnen for striden i de senere år, tror jeg nok det

(IL) er riktig å si at Storbritannia sikkert hadde vært innstilt på å gi öyene til Argentina, hvis det ikke hadde vært for at befolkningen, som riktignok ikke er på mer enn ca. 2 000, er absolutt mot det. Og det har gjort - det tror jeg det er riktig å si - stillingen for Storbritannia meget vanskelig. Det er vårt absolutte inntrykk at sånn forholder det seg.

Når det gjelder spörsmålet om det folkerettslige, kan det etter min mening ikke være noen tvil om at det skritt som Argentina nå har tatt når det gjelder anvendelse av militær makt, og det å ikke etterkomme Sikkerhetsrådets resolusjon, er et klart folkerettsbrudd. Lar man dette pågå uten at man reagerer mot det, setter det farlige eksempler.

Siden man har spurt om utviklingslandenes holdning - og det er riktig at Argentina meget sterkt har appelert til utviklingslandene, de har til og med i den sammenheng framstilt seg selv som et utviklingsland, hvilket kanskje må sies å være litt misvisende - synes det ikke som om de har mött noen særlig sterk respons på denne appell. Det vil jeg mene er meget lett forståelig, fordi man ikke minst i mange utviklingsland og i mange land for övrig både i Syd-Amerika, og også i Afrika og delvis i Asia, har stridigheter hvor det folkerettslige utgangspunkt på mange måter kan likne meget på det som her foreligger. Det er derfor ikke sikkert at denne appellen får så stor gjennomslagskraft som de kanskje hadde håpet.

Det ble spurt fra Jakobsens side om man måtte ta raskt stilling til dette, om man ikke kunne vente litt og se hvorledes det utviklet seg. Hvis man så det ensidig fra norsk handels og skipsfarts side, var det selvfölgelig riktig. Men jeg tror Rossbach var inne på det som akkurat er poenget her. Vi må tilkjennegi vår holdning til dette nå, med det håp at når Argentina ser at verden reagerer på det de har gjort, kan det bidra til at man får en fredelig lösning. Hvis det nå skulle bli krig der, kan man si at det blir vel i förste omgang verken noen stor eksport eller import. Men virkningen av denne holdning fra norsk side, at vi slutter opp om tiltakene som er gjennomfört av EF, vil så vidt jeg kan bedömme det, ha sin egentlige effekt i den fase vi nå er inne i. Rent faktisk vil det bli sånn at vår bestemmelse ikke kan tre i kraft straks på grunn av at lovteknikken tar en viss tid. Men ved at vi gjör vår holdning kjent, regner vi med at den politiske effekt i forhold til partene, i forhold til Argentina, vil bli den samme. Om man burde bringe dette inn for Sikkerhetsrådet og foreslå at man går til ökonomiske sanksjoner, så tror jeg knapt Norge bör gjöre det i hvert fall. Det må vel först og fremst i tilfelle være Storbritannia som må anmode om det.

La meg imidlertid si at folkerettslig sett er det helt klart den samme situasjon som forelå i tilfellet med Iran. Når en resolusjon ikke er vedtatt i

(IL) Sikkerhetsrådet - uansett hva grunnen er, enten det skyldes et veto eller ikke - er det ikke noen bindende folkerettslig resolusjon. Det er helt på det rene at noen folkerettslig forpliktelse til å gjöre dette, har vi ikke.

Situasjonen som foreligger for Sveriges vedkommende, er at de har et prinsippvedtak om at de aldri - det er ikke noe de må vurdere i forhold til den foreliggende situasjon - skal gå til noen form for handelsrestriksjoner på politisk basis overfor et annet land hvis det ikke foreligger et gyldig vedtak i EF om det. Dette henger naturligvis også nöye sammen med Sveriges stilling som nöytralt land. Sverige har vel i det hele tatt vært noe bekymret for konsekvensene av til og med et FN-medlemskap på grunn av deres sterke understreking av sin nöytralitet, at et eventuelt FN-medlemskap ville kunne före til at de ble forpliktet til å gjennomföre sanksjoner, og at det da ville bli oppfattet som stridende mot nöytraliteten. Men de har valgt å följge den linje at dersom det er en bindende beslutning i FN, följger de det, men ellers gjör de det ikke.

Når det gjelder spörsmålet om Norge har fått noen henvendelse om at vi eventuelt skulle være med og administrere öyene, som det står noe om i Dagbladet i dag, har vi ingen ting hört om det. Det tror jeg er en ren spekulasjon i Dagbladet på bakgrunn av at Norge er en av traktatpartene i Antarktispakten.

JOHAN J. JAKOBSEN: Kanskje utenriksministeren misforstod meg litt. La meg derfor stille spörsmålet litt annerledes: Ville det ha noen betydning for Regjeringens beslutning hvis det i löpet av dagen skulle nås en forhandlingslösning?

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: Ja, det er klart, hvis tvisten ble löst i dag, ville situasjonen være annerledes. Men jeg må si at det er det dessverre ingen ting som tyder på, synes jeg, i de nyhetene som forelå i dag morges.

FORMANNEN: Flere har ikke forlangt ordet til denne saken. Jeg vil bare kort takke utenriksministeren for redegjörelsen.

Vi går så over til punkt 2 på dagsordenen, Eventuelt. Der har utenriksministeren gjort oppmerksom på at han har visse synspunkter å bringe når det gjelder den siste utvikling i Tyrkia-saken.

Punkt 2. Eventuelt.

Redegjörelse av utenriksministeren om Tyrkia-saken.

(SA) UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: Jeg vil gjerne benytte denne anledningen til å si litt om hva som er skjedd i Tyrkia-saken siden den siste orienteringen ble gitt her i komiteen, og om den videre behandling av saken fra vår side og en del av de övrige europeiske lands side.

Det vil være kjent for komiteens medlemmer at den tyrkiske statssjef, general Evren, den 3. april holdt en viktig tale. Den artet seg som et meget hardt og kategorisk oppgjör for det förste med de tidligere ledende politikere i Tyrkia, nemlig Demirel og Ecevit, men også - for å si det litt spökefullt - med oss, og med regimets övrige kritikere i Vest-Europa. Evren uttalte seg i uforsonlige og til dels polemiske og emosjonelle vendinger. Talen forsterket inntrykket av at holdningen hos de militære makthavere i Tyrkia er blitt mer fastlåst og kompromisslös. En hovedslutning som kan trekkes, synes å være at regimet sier et absolutt nei til en ny rolle for de gamle politiske ledere og vil avvise forsök utenfra på å legge press på det tyrkiske styre.

På den annen side ble - for å si en litt positiv ting - den 5. april dödsdommer som var falt over 6 medlemmer av et venstreorientert parti, omgjort til livsvarig fengsel.

Som det også vil være kjent, er Tyrkias tidligere statsminister Ecevit igjen arrestert, som följe av uttalelser som han skal ha kommet med til den internasjonale presse.

Når det gjelder vår behandling av saken, har jeg tidligere nevnt at vi har funnet det riktig å arbeide parallelt etter to linjer i Tyrkia-saken, en politisk linje og en juridisk. Den politiske linje skulle ha som formål å sikre at det kan öves et vedvarende press på tyrkiske myndigheter gjennom en systematisk og grundig behandling av utviklingen i landet i den löpende mötevirksomhet i Europarådets minister- og stedfortrederkomite. Et slikt opplegg ville forutsette, som jeg sa forrige gang, en viss grad av tyrkisk medvirkning. Frankrike har fört an i disse bestrebelser, som Norge har stöttet. Dessverre er det nå helt klart det som jeg også antydet forrige gang, at Tyrkia stiller seg helt avvisende til tanken om en særskilt politisk behandlingsprosedyre som foreslått. Skulle forslaget bli vedtatt, har Tyrkia gitt klar beskjed om at da vil landet trekke seg ut av Europarådet. Mot denne bakgrunn har Frankrike frafalt forslaget.

(SA) Det eneste Tyrkia er villig til å akseptere, er at Tyrkia-saken dröftes som et "diverse"-punkt på Minister- og stedfortrederkomiteens dagsorden. Dette innebærer i realiteten en minimumslösning som etter vår mening ikke står i forhold til sakens betydning. Dette vil imidlertid bli videre og endelig dröftet på Ministerkomiteens möte den 29. april.

Mens man har arbeidet med å finne frem til en politisk behandlingsmåte, har juridiske eksperter fra Norge, Sverige, Danmark, Nederland og Frankrike fortsatt arbeidet med å utrede de bevismessige og rettslige spörsmål som reiser seg i forbindelse med en eventuell klagesak mot Tyrkia for Den Europeiske Menneskerettighetskommisjon. Gruppen har hittil hatt fire möter. Det siste ble holdt i Haag 14. april.

Arbeidet med de bevismessige sider har gjort det klart at det i Tyrkia stadig finner sted brudd på en rekke av bestemmelsene i Den Europeiske Menneskerettighetskonvensjon. Det bevismateriale som nå foreligger, anses som tilstrekkelig grunnlag for å fremme en sak. Men det vil sannsynligvis måtte suppleres under sakens gang.

Når det gjelder de rettslige problemer, har dröftelsene i gruppen langt på vei avklart de mange vanskelige spörsmål man vil stå overfor under en klagesak. I den grad det ikke er full enighet innen gruppen, går dette mer på hvilket omfang man skal gi en eventuell klage. Fra norsk side har man sterkt gått inn for at påstander om tortur og annen mishandling under enhver omstendighet må tas med i en klage, og at hovedvekten i klagen må legges på slike overgrep. Hvis klagen også skal omfatte andre brudd på Menneskerettighetene, bör man i förste rekke konsentrere seg om rettssikkerhetsgarantier i forbindelse med varetektsfengsel, forsvarerbistand og domstolsbehandling. Rettssikkerhetsgarantiene har nemlig direkte sammenheng med behandlingen i fengslene, idet det vil være lettere å utföre og skjule tortur og annen mishandling når arresterte kan holdes i langvarig varetekt uten domstolsbehandling og uten å få ha kontakt med forsvarer og pårörende.

De andre lands representanter er i prinsippet enige i dette, men ser helst at også andre brudd, nemlig brudd på bestemmelser om politiske friheter m.v., blir tatt med i en eventuell klage. Fra norsk side har man gjort gjeldende at en for bredt anlagt klage vil kunne svekke det som må være hovedpunktet i klagen, nemlig tortur og mishandling i fengslene.

(SA) Det er vel imidlertid mulig at vi må gi etter for de andre lands önske om en bredere anlagt klage.

Når man fra norsk side har tatt til orde for en begrensning av klagens rekkevidde etter de linjer som er nevnt, skyldes det også önsket om så vidt mulig å komme utenom den vanskelighet som består i at en rekke brudd på konvensjonen kan unnskyldes med en nasjonal nödstilstand. Tortur og drap er blant de meget få brudd på konvensjonen som ikke kan unnskyldes med en slik nödstilstand.

Samtidig må man imidlertid være klar over at når det gjelder tortur og drap, står man overfor spesielle vanskeligheter med å få Kommisjonen til overhodet å påta seg en sak til behandling. Dette skyldes konvensjonens krav om at individuelle overgrep i prinsippet först må være behandlet av lokale klageinstanser. Det er bare hvis det allerede på det tidspunkt da klagen fremmes, kan föres bevis for at disse overgrep er en administrativ praksis i vedkommende land, og at de lokale rettsmidler ikke vil være effektive, at Kommisjonen vil gå med på å behandle klager over slike overgrep uten forutgående lokal klagebehandling. Dette bevis vil det ikke bli lett å före.

Innen gruppen er det foretatt en fordeling av arbeidet. Den norske og svenske representant har sammen påtatt seg tilretteleggelsen av klagen for så vidt angår tortur og drap.

Gruppens neste, og formodentlig siste möte vil bli holdt i Oslo den 14. mai d.å. Det er meningen at man på dette mötet skal ferdigbehandle et fullstendig utkast til klagedokument.

Fra tid til annen dukker det opp påstander om at Norge så å si står i veien for at Danmark og Nederland kan reise sak ved Kommisjonen. Jeg vil derfor gjerne gjöre det helt klart at hverken Danmark eller Nederland har fattet noe vedtak om klagesak. Dette er opplyst på det siste möte i fem-landsgruppen på direkte forespörsel fra den norske representant. Det er följelig heller ikke kommet noen anmodning fra disse land om at Norge skal gå med i en felles aksjon. Det ble videre opplyst at noen beslutning i saken heller ikke vil bli truffet för man har konstatert om behandlingen av Tyrkiaspörsmålet i Europarådets ministerkomite i slutten av denne måned vil lede til noen forbedring når det gjelder respekten for Menneskerettighetene i Tyrkia. Det gjelder altså Danmark og Nederland.

(SA) Den svenske holdning i fem-landsgruppen er preget av tilbakeholdenhet når det gjelder spörsmål om et saksanlegg. Sverige synes for tiden å foretrekke en minimumsbehandling av Tyrkia-saken under "diverse"-posten i Ministerkomiteen fremfor utspill som kan före til at Tyrkia trekker seg ut av Europarådet.

Den franske linje er kritisk avventende i spörsmålet om klagesak. Også Frankrike ser det som viktig at båndene til Europarådet kan opprettholdes.

Det er Regjeringens oppfatning at et tyrkisk brudd med Europarådet ikke vil tjene det tyrkiske folk og Menneskerettighetene i landet, og det synes ikke å være noen tvil om at et saksanlegg vil före til at Tyrkia bryter med Europarådet, og Tyrkia kommer naturligvis heller ikke til å möte for å prosedere saken for Kommisjonen. På den annen side er det imidlertid samtidig en grense for hva Europarådets grunnleggende idé og institusjoner kan og bör tåle. Det sier seg derfor selv at Regjeringen vil se meget nöye på resultatet av det juridiske arbeid som nå er i sin avslutningsfase. Regjeringen vil også konsultere Stortingets organer om den endelige beslutning som forestår i spörsmålet om en klagesak ved Menneskerettighetskommisjonen.

Vi vil definitivt komme tilbake til det spörsmålet, etter konsultasjoner med komiteen når det forberedende arbeidet er avsluttet, og vi også har hatt anledning til nærmere konsultasjoner på politisk plan med de fem land, noe som vi regner med at det vil kunne bli anledning til å före i forbindelse med ministermötet.

FORMANNEN: Jeg takker utenriksministeren for redegjörelsen.

Jeg synes utenriksministeren særlig i siste del av sitt innlegg pekte på det som er knuten eller vanskeligheten, dette at vi selvfölgelig nödig vil skape en situasjon hvor Tyrkia trekker seg ut av Europarådet og dermed unndrar seg de kontroll- og påvirkningsmuligheter vi tross alt har der. På den annen side er det klart at det blir vanskeligheter og vanskeligere å få veid opp for dette hensynet mot det som betyr noe for de fleste mennesker nemlig å få gjort noe med et medlemslands holdning til grunnleggende prinsipper i Europarådet. Jeg vil si at særlig den siste utvikling når det gjelder Ecevits stilling, har gjort det vanskelig å unnlate å foreta seg noe. Jeg skjönner at vi kommer tilbake til dette når ministermötet har vært i slutten av denne måned, og jeg vil nå bare stille et spörsmål og antyde: Lar det seg ikke gjöre å få moderert denne unntakstilstanden og de lover som gjelder for den, slik at fengsling på det grunnlag som det Ecevit har vært gjenstand for, i hvert fall blir umuliggjort i fremtiden? Er det umulig å få USA mer aktivisert i tilpasning av den art?

(SA) GRO HARLEM BRUNDTLAND: Jeg vil stötte det siste punktet formannen nevnte, at vi må få USA aktivt med her.

Vi har nå dröftet denne saken i forbindelse med Europarådet og Menneskerettskommisjonen, og vi har for så vidt tidligere markert vår holdning. Vi mente at bevisene for å anlegge sak var mange nok, og at det var nödvendig å gjöre noe. Det er ikke grunn til å gjenta det nå. Når vi derimot ser trekk som tydelig er mindre positive - de går ikke i den motsatte retning - er det klart at det aktualiserer de andre muligheter som allierte land og Europaråd-land har i forhold til Tyrkia, og det er klart at vi alle vet at det er særlig USA som har innflytelse her. Men det har også de andre allierte land via sin innflytelse overfor USA. Jeg synes derfor man også bör ha det med seg i tiden fremover, ikke minst på bakgrunn av situasjonen med Ecevit. Det er et konkret uttrykk for at man har relativt sterke nerver i det tyrkiske militærdiktatur. Man föler altså ikke at presset fra de övrige land og fra USA er så sterkt at man ikke våger å gå så langt. Det er en demonstrasjon av styrke og overmot som vi gjennom de veiene vi kan, bör pröve å reagere overfor.

Ellers har komiteen, som sagt, tidligere gjennomgått en rekke av disse resonnementene. Det var egentlig ikke så mange nye momenter vi fikk i dag, annet enn en gjennomgang av sakens stilling.

KJELL MAGNE BONDEVIK: Jeg forstår selvsagt det hensynet som har vært sterkt fremme her, nemlig at en vil forsöke en fremgangsmåte som gjör at Tyrkia ikke forlater Europarådet, men det gikk fram av det utenriksministeren sa, at den lösning som Regjeringen anbefalte forrige gang denne saken var oppe i komiteen, nemlig opprettelse av disse to komiteene under Europarådet, også ville före til at Tyrkia gikk ut av Europarådet. Dette tyder vel på at nesten uansett hvilken politisk veg en går på her, i hvert fall hvis det skal ha noen særlig effekt, vil en risikere at det vil före til at Tyrkia forlater Europarådet, og da synes jeg at det hensynet etter hvert blir svakere og svakere. En står da overfor det ikke å gjöre noe som helst, og da vil Tyrkia sikkert forbli i Europarådet. Eller en står overfor det å gjöre noe som vil ha en viss effekt, og da vil Tyrkia forlate Europarådet. Jeg er for så vidt enig med utenriksministeren, slik jeg forstod ham, i at det hensynet at man ikke kan akseptere så klare brudd på Europarådets prinsipper, nå blir sterkere og sterkere, og at en derfor må velge en reaksjonslinje, selv om det

(SA) skulle före til at Tyrkia forlater Europarådet.

Jeg har vært av den oppfatning at man ikke skulle gjöre det för en hadde uttömt alle muligheter for aksjoner gjennom politiske kanaler i Europarådet. Man kan selvsagt, som det er antydet her, pröve den minimumslösning som går ut på å dröfte saken under "Eventuelt" i dette stedfortredermötet, men det er ikke noe særlig som tyder på at det vil medföre noen forandring i Tyrkia. Jeg tror derfor at det å anlegge sak, som jeg sa, blir mer og mer aktuelt. Det kan vel hende at det å gjöre dette klart også kan virke som et press på Tyrkia. Som Harlem Brundtland sier, er det klart at de pröver sin styrke, og merker de at de kan fortsette uten at det blir noen reaksjon, tjener ikke det demokratiet i Tyrkia. Jeg tror at det å anlegge sak, som sagt, blir mer og mer aktuelt.

HANNA KVANMO: Utenriksministerens beskrivelse av Evrens tale 3. april sier vel alt om hvordan Tyrkia föler seg. Det er klart at Tyrkia har all grunn til å föle seg sterkt og suverent så lenge USA gir dem all den stötte de önsker. Jeg mener derfor at Norge bör öve press overfor USA og forklare at dette faktisk ikke går an lenger. Man kan ikke ha et land som Tyrkia som medlem av Europarådet og fremdeles stå på Menneskerettighetene andre steder i verden. Denne skyggeboksingen synes jeg nå bör opphöre. Regjeringen bör nå ta et virkelig initiativ for å få brakt saken fram for Menneskerettighetsdomstolen.

Det er ikke bare Ecevit det dreier seg om. Det er leit at Ecevit får den behandling han får i Tyrkia, men det er også 30 000 andre arresterte som er utsatt for tortur, for ikke å snakke om alle de som ennå ikke er arrestert, men som likevel kan bli utsatt for fengsling og tortur. Jeg synes Norge har en sterk forpliktelse i denne saken med de holdninger man gjerne demonstrerer for Menneskerettighetene i alle andre tilfeller.

EINAR FÖRDE: Vi har ikkje tid til noen ny debatt om saka her, og det er i og for seg ikkje nödvendig heller. Eg vil berre konstatere at det er ingenting som er nytt i det som utanriksministeren i dag sa, som svekker det standpunktet Arbeidarpartiet tid-

(SA) legare har tatt, og den kritikken Arbeidarpartiet tidlegare har reist mot Regjeringa fordi dei lar saka drive.

Eg har berre lyst til å reise eit spörsmål om kvifor vi får denne saka under "Eventuelt" i utanriks- og konstitusjonskomiteen same dag som utanriksministeren skal gi den utanrikspolitiske utgreiinga i Stortinget. Denne saka er blitt ei offentleg sak for lenge sidan. Eg kan ikkje sjå at det er noe av det som utanriksministeren har sagt nå, som ikkje bör gjerast tilgjengeleg gjennom den utgreiinga han skal gi seinare i dag. Eg vil gjerne berre spörje om det er slik at utanriksministeren tjenkjer å legge fram denne saka også gjennom ei breiare offentleg utgreiing. Det synest eg offentlegheita har krav på.

(KL) HARALD U. LIED: Jeg synes det var meget nyttig at utenriksministeren gav denne orientering og benyttet anledningen til å gå gjennom saken på ny.

Jeg vil gjerne presisere at jeg synes det er riktig at Regjeringen har arbeidet så grundig sammen med fire andre land som er medlemmer av Europarådet, for å komme fram til et holdbart grunnlag for eventuelt å reise sak overfor Menneskerettighetskommisjonen. Denne saken kommer til å bli livlig debattert i den neste sesjon i Europarådet i siste uken av april, og i det møte som utenriksministeren antydet vil finne sted i mai, hvor man vil legge det endelige grunnlaget for en eventuell reising av saken overfor Menneskerettighetskommisjonen. Man vil da med god grunn kunne si at man her har gått fram på en meget forsvarlig og grundig måte, samtidig som man har etablert et sikkert grunnlag.

Jeg vil gjerne få lov å presisere, som tidligere fremholdt, at på tross av det vedtaket som Europarådet fattet i januar i år, var det nødvendig for de regjeringer som skulle aksjonere her, å foreta en meget grundig analyse av saken, og de analyser som de juridiske eksperter nå har foretatt, var etter min mening helt nødvendige.

JOHAN J. JAKOBSEN: Det er åpenbart at en i Tyrkia-saken ikke står overfor et valg mellom ideelle løsninger. Vi er vel kommet dithen nå at det erkjennes overalt at overgrepene etter hvert er blitt så alvorlige at en ikke kan unnlate å handle.

Utenriksministeren var inne på at hvis en handler på en slik måte at Tyrkia forlater Europarådet, vil det ikke være til fordel for det tyrkiske folk. Det kan selvsagt diskuteres. Med den oppmerksomhet som saken etter hvert har fått internasjonalt, er det vel like klart at hvis det skulle ha som konsekvens at det hele bare renner ut i sanden, vil heller ikke det på noen måte tjene det tyrkiske folk. Tvert imot vil vel det ikke å handle, ikke å reagere, faktisk være med og styrke det nåværende regimet i forhold til dagens situasjon. En relativt rask avklaring begynner derfor, så langt jeg kan bedømme det, etter hvert å tvinge seg fram.

JO BENKOW: Jeg er litt overrasket over at Førde velger å ordlegge seg akkurat her og nå - som det heter - på den måte han gjorde. Etter mitt beste skjønn foreligger det ikke noe eksempel på at Regjeringen unødvendig forsinker eller lar denne saken drive. Det det dreier seg om, er at det verste av alt vil være om ikke de fem landene i den nevnte femlandsgruppen kan være solidariske med hverandre, og at saken avgjort vil svekkes dersom man

(KL) bare opererer med en del av denne gruppen - og det må tillegges avgjørende vekt.

Det går også helt tydelig frem av saksfremstillingen at de land som ledes av folk som Førde ikke er uten politisk slektskap til, heller ikke har det så helt enkelt - uten at jeg går ut fra at han vil gi den samme attest. Vi føler vel den samme avmakt alle sammen.

Jeg vil be om at man noterer seg det utenriksministeren understreket, at det går en helt klar grense for hva man skal akseptere som pris for å beholde Tyrkia i Europarådet. Det er jo nettopp det som ligger bak her.

Det er klart at det nå gjelder å overbevise hele denne femlandsgruppen om at en samlet opptreden her vil ha en helt annen vekt. Det er, som nevnt av flere, heller ikke tvil om at en slik samlet opptreden også vil ha meget stor betydning som et signal, bl.a. til USA.

HANS HAMMOND ROSSBACH: Utenriksministerens redegjørelse understreker vel at en gjennom ulike pressmetoder i forskjellige fora ikke har nådd fram til de ønskede resultater i forhold til militærregimet. Det fører etter min oppfatning til at spørsmålet om å bringe saken inn for Menneskerettighetskommisjonen er mer aktuell og mer påtrengende nå enn det var tidligere. Jeg tror ikke det er nødvendig å komme med flere kommentarer.

Jo, én ting til når det gjelder selve saksanlegget, som vi kanskje vil komme tilbake til: Jeg har merket meg og er enig i den vurdering som Regjeringen har lagt til grunn når det gjelder et såkalt begrenset saksanlegg for Menneskerettighetskommisjonen.

(AGO) ASBJØRN SJØTHUN: Jeg slutter meg fullt ut til det som er sagt fra vår side. Jeg synes at også Europarådet nå må føle at det å seile med Tyrkia i lasten, egentlig taler for seg selv. Jeg vil ikke si at man seiler med lik i lasten, men det er en grense for hvor lenge man kan seile som man gjør. Utenriksministeren har lagt fram en grei orientering om den juridiske side. Og så langt jeg har klart å vurdere det, er det allerede nå så mye som taler for at utgangen på det hele vil bli en innbringelse for domstolen, at man bør kunne koste på seg litt sterke uttrykk akkurat nå.

HARALD U. LIED: Jeg vil bare få lov å gjøre oppmerksom på at den resolusjon som i januar ble vedtatt med flertall i Europarådet, var meget sterk. Den gav klar beskjed til myndighetene i Tyrkia om hvordan Europa-

(AGO) rådet vurderte situasjonen. Det er derfor ikke riktig å si at Europarådet seiler med Tyrkia som et lik i lasten. Tvert imot, Europarådet har gitt uttrykk for sitt syn, og det var enstemmighet blant de norske representanter når det gjaldt vurderingen av det.

LIV AASEN: På grunn av det som Harald U. Lied nå sa, vil jeg bare understreke at det etter min mening nettopp er den sterke resolusjon fra Europarådets parlamentariske forsamling som danner grunnlaget for at vi i Arbeiderpartiet absolutt ikke kan forstå den nølende holdning som Regjeringen har vist i dette spørsmålet. Og etter at jeg deltok i den parlamentariske komite i Europarådet i slutten av forrige uke, har jeg fått forsterket følelsen av at den fremgangsmåte Regjeringen her har gått inn for - dette femlandsarbeidet - ikke fører noe sted fram. Det kan vi se allerede nå. Man kommer ingen veg i ministerkomiteen. Vi kommer ikke til å få noe svar i det hele tatt før utenriksminister Pym skal fremlegge saken og svare på spørsmål fra parlamentarikerne i forsamlingen. Ministerkomiteen kan nemlig ikke komme fram til noen ting så lenge vedtak der skal være enstemmige, for Tyrkia vil på ingen måte være villig til å samarbeide. Så det er riktig som vi har sagt fra Arbeiderpartiet, at Regjeringen allerede på det nåværende tidspunkt burde gått ut og fulgt opp det den tidligere har sagt om saksanlegg. Noe mer er det ikke å si under dette møtet. Jeg vil imidlertid også understreke - som det ble sagt her - at jeg hadde forventet at det ble tatt med i den redegjørelsen som skal holdes i dag.

FORMANNEN: Liv Aasen nevnte at det ikke var noe mer å si om dette, og det ser ut til at alle er enige om det. Det er ingen flere på talerlisten.

Jeg vet ikke om utenriksministeren har noen flere kommentarer?

UTENRIKSMINISTER SVENN STRAY: Jeg skal ikke kommentere i detalj noe av det som ble sagt. Jeg vil bare ganske kort understreke at så vidt vi kan bedømme det, er det dilemmaet man her står overfor, at et saksanlegg for Menneskerettighetskommisjonen antakeligvis vil gjøre menneskerettssituasjonen i Tyrkia dårligere enn den er uten et saksanlegg. Hvis vi hadde trodd at man hadde kunnet hjelpe noen i Tyrkia ved et saksanlegg - enten noen av de som sitter arrestert, de som står tiltalt for domstolen eller andre - hadde det ikke vært noen grunn til å nøle med å anlegge sak.

Man kan aldri vite det sikkert, men vi føler oss temmelig overbevist om at den effekt et slikt saksanlegg

(AGO) vil få, bortsett fra at Tyrkia vil trekke seg fra Europarådet, er at tyrkerne vil bli enda mindre tilbøyelige enn de er nå til å høre på råd og la seg påvirke til å opptre i overensstemmelse med det som menneskerettighetene tilsier. Det er det som er dilemmaet.

På den annen side har vi det som allerede er sagt, at det er en grense for hvor lenge man kan unnlate å ta hensyn til den forpliktelse vi i grunnen også har påtatt oss ved selv å undertegne menneskerettskonvensjonen og ved å fremme appeller, klager osv., og det ansvar som de undertegnende stater har for menneskerettighetene også over landegrensene innen Europarådets område. Det er dette dilemma vi står overfor, og som det er vanskelig å ta stilling til.

Men så kommer det et moment inn som i hvert fall jeg har lagt vekt på, og det er at hvis man fikk bred oppslutning om klagesaken fra helst flere av de større land som er medlemmer i Europarådet, ville det gjøre større inntrykk på Tyrkia. I øyeblikket ser det imidlertid ut som om det ikke er så lett. Det er mye som tyder på at Frankrike ikke vil være med på en klagesak. Men som sagt, dette regner jeg med at man kan få noe mer avklart i forbindelse med ministerrådsmøtet i slutten av måneden.

FORMANNEN: Jeg takker utenriksministeren for redegjørelsen.

Er det noen som ønsker å reise andre spørsmål under eventuelt? Det er ikke tilfellet, og vi kan heve møtet.

Møtet hevet kl. 10.45.